

joacă ipoteza în cercetarea științifică drept ghid permanent al demersurilor concrete și în lipsa căreia înaintarea ar fi imposibilă. Deci blocarea adevărată și de netrecut vine din carența presimțirii.“

(Ibidem, p. 182)

„Pe ansambluri foarte mari, logica asta comună a terțului exclus, a identității tautologice, nu mai poate face față. E însă vina logicii, nu a lumii înseși. Nici a întrebătorului. Dar când vine vorba de subansambluri, ba, mai mult, de subansambluri ale acestor subansambluri, logica aceasta curentă redevine pertinentă. Și orice derogare de la regulile ei este echivalentul unei culpe intelectuale. În raport cu întregul lumii însă e absolut indispensabilă intervenția unui alt tip de logică, care o integrează pe cea dintâi fără s-o anuleze în ordinea care îi este proprie. E o logică a terțului inclus, a identității metamorfice, a tensiunii introduse de contradicție.“

(Ibidem, p. 182)

„Gândirea ți-o provoacă lumea pe măsură ce te întâlnești cu ea. Cât despre oboseală, nu mă obosește nimic.“

(Ibidem, p. 180)

„Viața gândului e plină de bucurii!“

(Ibidem, p. 181)

„Gândirea nu este o mașinărie. E un act vital.“

(Ibidem, p. 182)

„Nu-mi pot închipui o gândire bătrână, adică intrată în obișnuință, lipsită de suplețe, devenită impermeabilă la incertitudini și întrebări și nemaiputându-se înfrăți cu mobilitatea lumii.“

(Ibidem, p. 182)

„Au în comun (filosofia și poezia, n.n.) punctul de plecare și punctul de ajungere. Le diferențiază căile. În vârful găsirii, filosofia se apropie totuși, chiar în privința formulării, de poezie. Și dacă demersurile îi pot fi analizate, exprimarea fulgurantă a găsirii nu.“

(Ibidem, p. 183)

„Poezia nu are un limbaj; ea se mișcă sută la sută în bogăția infinită a limbii, pe când filosofia, deși răsare și ea din humusul limbii, operează parțial în limbaj, deoarece nu se poate dispensa de scheletul teoretic al conceptelor. Sunt o serie de cuvinte-cheie ale fiecărei filosofii, pe care filosoful în cauză trebuie să și le definească prin altele, așadar să le țină în acest pat procustian al genului proxim și al diferenței specifice, formalizându-le parțial, dar nu până a le elimina în întregime franjurile. În ce mă privește, eu am preferat acestei formalizări prin definiții nominale utilizarea cuvintelor-cheie în contexte cât mai diferite până când își câștigă un sens în care unitatea acestuia să nu alunge din el multiplicitatea subînțelesurilor.“

(Despre toate și ceva în plus, p. 49)

„Filosofii care nu-și îngăduie paradoxul neelucidat sunt oarecum previzibili atunci când le-ai prins formula.“

(Ibidem, p. 30)

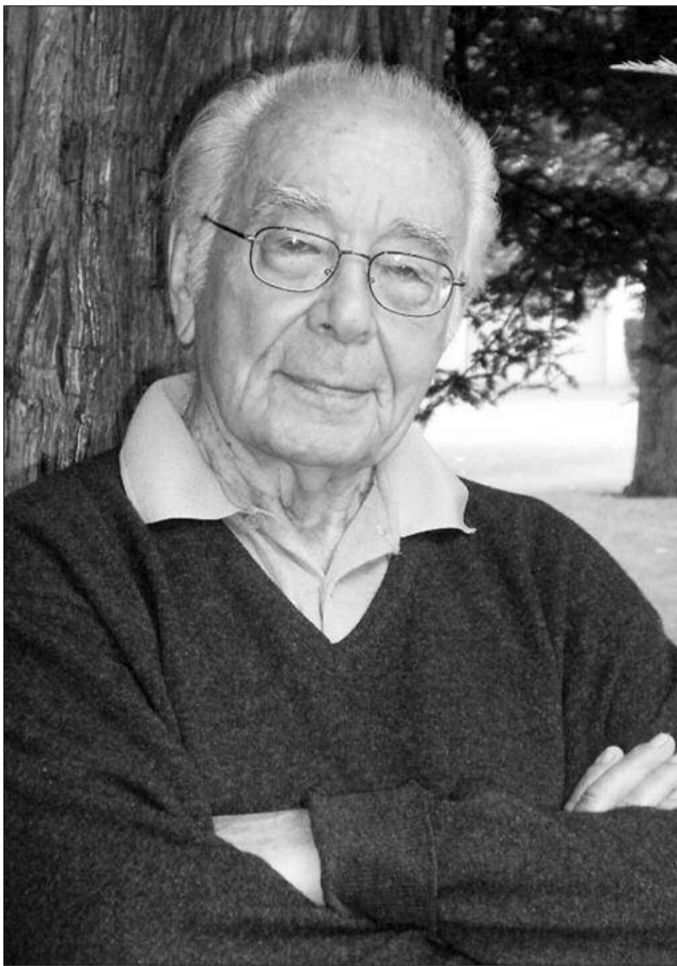
„Eu, dacă mă iau în serios, mă iau prin angajare vitală în ceea ce fac, dar n-am seriozitatea plină de sine a autorului unei ecuații bătută-n cuie.“

(Ibidem, p. 42)

„La mine, imaginația este de tip geometric: construiesc modele geometrice care sunt de fapt metafore sau fac calcule aritmetice, care, și ele, tot metafore sunt.“

(Ibidem, p. 55)

„După părerea mea, sistemul trebuie să reiasă pe nesimțite din propria-ți zbatere-dezbatere; nu poți să-l țintești. Singurul lucru pe care poți să-l țintești ca filosof este,

cred eu, exprimarea, explicitarea unui gând. Or, sistemul, dacă e viu, iese el la lumină, nu trebuie să te încordezi spre el.“

(Ibidem, p. 51)

„Ca să imaginez un text monologal trebuie să mă pun în pielea altuia și nu pot să nu presupun – la acel „altul“ – mai întâi un mic dialog, neexprimat, ca pregătitor pentru monologul livrat publicului, în care lucrurile sunt deja epurate, obiecțiile sunt lămurite și pe pagină apare o concluzie. Deci nu-mi închipui că există o gândire de tip monologal, chiar dacă există o exprimare de tip monologal a gândirii. Uite, chiar faptul de a cerne soluții înseamnă, în fond, un dialog, nu? Am de fiecare dată în față, pe fiecare treaptă a înaintării mele spre miezul problematicii, o alegere între un *da* și un *nu*, deci trebuie să joc totuși două personaje ce și apără fiecare punctul de vedere. În concluzie, repet, dialogul interior precede formularea monologală în orice tip de gândire.“

(Ibidem, p. 56)

„E aici un lucru: raportul meu cu pagină albă diferă în funcție de destinatar. Dacă îmi cere o revistă sau un ziar un articol pe o temă anume, eu știu că am în față un *cititor anume*, pe care mi-l imaginez și încerc să vorbesc *pe limba lui*, ca să mă înțeleagă. Când însă scriu din impuls propriu un text filosofic, nu mai am un destinatar anume în fața mea. Toată problema pentru mine este ca *eu* să înțeleg, *eu* să nu găsesc defectul – s-ar putea ca un ochi mai perspicace decât mine să-l găsească –, de aceea adesea îmi întorc textul pe toate fețele ca să-l prind... Dacă asta reprezintă un abuz din punctul de vedere al cititorului, pentru mine este o insistență motivată. De aici cred că vine greutatea.“

(Ibidem, p. 54)

„Filosofia poate fi practică la un mod dezumanizat, ca o articulație de concepte foarte strict definite ș.a.m.d. sau, dimpotrivă, ca o gândire liberă care e întotdeauna un fel de răspuns global la solicitările polimorfe ale vieții. Ei bine, tot modul acesta de a gândi prinde oase, carne, sânge, piele, înfățișare când se exprimă prin oameni vii, bântuiți de toate pasiunile unui om. De aici cred că provine nevoia de literatură în cazul unor filosofi.“

(Ibidem, p. 179)

„Nu pot concepe o ontologie care să nu trimită, conceptual vorbind, într-un dincolo care este chiar acela al metafizicii. De aceea ontologia heideggeriană din *Sein und Zeit* o resimt – cum să spun? – ca pe o egologie, chiar dacă textul mă obligă să nu o concep ca pe o strictă limitare la antropologic. Și nu știu de ce, cu toate că vorbește de cotidian, de ustensilitate, de *das Man*, gustul cu care rămâi după ceea ce el numește „ontologie fundamentală“ nu este al unui pământ ferm, pentru că nu ți se opune *din afara ta*.“

(Ibidem, p. 79)

„Dincolo de asta, părerea mea este că da, va exista întotdeauna metafizica, al cărei centru este inefabilul. Ba și cuvântul poezie se va mai pronunța. În momentul în care din lume cuvântul poezie, ca și cel de metafizică – dar hai să-i spunem, mai puțin tehnic, filosofie – își vor fi pierdut orice urmă de sens, lumea va fi pierdută. Eu cred că acest lucru nu se va întâmpla niciodată, adică resursele ființei sunt suficiente ca să salveze ființa. Asta cred, asta sper. În măsura în care se nasc oameni cu sensibilitate filosofică – și cine e stăpânul acestor nașteri? – există un loc pentru filosofie, ca de altfel și pentru poezie.“

(Ibidem, p. 86)

„În pofida Cercului vienez și a filosofiei analitice americane, întrebările nemuritoare ale filosofiei vor continua să chinuie și de acum încolo multe capete – și nu dintre cele mai puțin dotate.“

(Idem, *Miezul fierbinte al filosofiei*, interviu cu Luiza Palanciuc în *Observator cultural*, nr. 88, 2006)

„S-a spus cândva și s-a mai repetat uneori de atunci încoace că locul cel mai potrivit pentru un filosof în cetate ar fi acela de cărmaci. Personal, nu sunt cătuși de puțin convins de asta.“

(Idem, *Filosoful în cetate*, în *Firul ierbii*, p. 464)

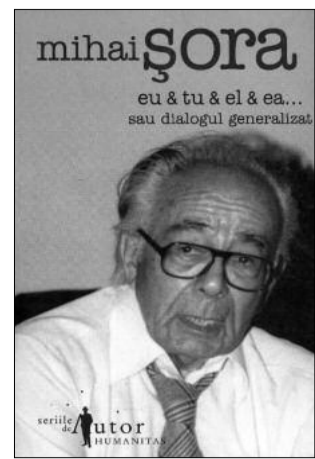
„Un filosof în cetate trebuie, așadar, să fie un lămuritor pentru sine însuși al treburilor cetății, *polis*. Și să încerce să inducă în semenii săi aceeași deschidere cercetătoare în legătură atât cu *regulile corectei viețuirii-asociate*, bazată pe transparența comunicării nestânjenite, cât și cu *taina bunei conviețuirii*, având-și sursa în harul comuniunii.“

(Ibidem, p. 468)

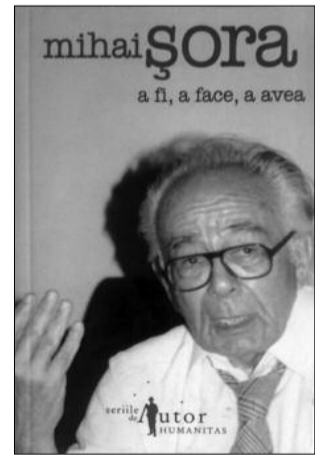
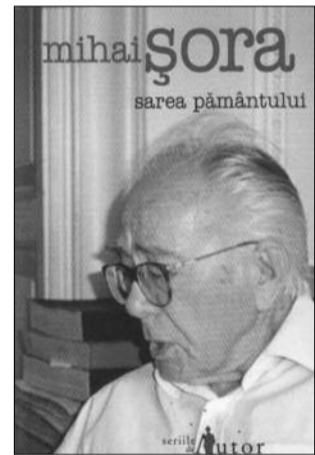
„Dar poate că cel mai potrivit ar fi ca filosoful în Cetate să fi doar acel tăun neliniștitor care, după un ilustru model, să-și incite concetățenii la o întoarcere salutară înspre considerarea, cu îngrijorare vitală, dar și cu lucidă detașare, a temeiurilor proprii lor ființe, care să-i pună în sfârșit în postura de cântăritori, *ei înșiși pentru ei înșiși, ai propriilor lor adevărate interese*.“

(Ibidem, p. 479)

(selecție de LEONID DRAGOMIR)

„Au în comun (filosofia și poezia, n.n.) punctul de plecare și punctul de ajungere. Le diferențiază căile. În vârful găsirii, filosofia se apropie totuși, chiar în privința formulării, de poezie. Și dacă demersurile îi pot fi analizate, exprimarea fulgurantă a găsirii nu.“

aniversare

Marin Ioniță

HĂNĂNĂU- BĂNĂNĂU, FILE DINTR-UN JURNAL DEMENTIAL

DRUMUL SPRE NICĂIERI

Privesc de-mi pleznesc ochii din cap. Tăcere. De început de lume. Mă nasc și mă zămislesc de atâta vreme. Iată destinul meu în vârful peniței acestei femei. Sfinxul din marginea deșertului, cu întrebări aiurite. Soarta îmi este pecetluită. Citesc de-a-ndoaselea. Cu litere mari, de tipar, diagnosticul... Sar de pe scaun... Nu ca s-o strâng de gât...S-o sărut...

Femeia destinului pune-n mâna gorilei fișa.

- Du-!...

Gorila mă prinde de braț.

- Hai!

Și mă duce. Sar. Țopăi. Strig.

- SUNT LIBER ! UN OM LIBER! LIBER !...

- Taci ! se răstește la el gorila...

- Sunt cineva! Destul am fost nimeni!

Ajunge... Faceți loc... Dați-mi atenție ! Respectați-mă! Am o legitimație! O identitate! Sunt cine sunt!

- Ești un rahat!

- Dobitocule ! O să rămâi mereu ce ești ! Așa o să sfârșești ! Eu am ieșit din anonim ! Ce n-am făcut ! Cât m-am zbatut ! Am reușit ! O viață întreagă am pierdut șansa nebuniei ! Alții au prins-o din zbor, i-au pus frâul, s-au aruncat în spinarea ei, i-au dat călcâie și i-au ajuns până în vârful piramidei! A venit și rândul meu... Dementul... Nebunul cartierului...

- Ține-ți gura, că scoli pacienții, idiotule...Vrei să pun pulanul pe tine?!

- Du-mă la poartă, cretinule ! Cheamă un taxi ! Sunt liber ! Sunt cineva !

- Ești pe dracu' să te ia ! Citește ! Îți citesc eu ?! " Dementă de etiologie necunoscută! Se impune supraveghere, investigații și tratament !"

Sunt de-a dreptul uluit! Nu mai știu de mine ! Și când se mai lămuresc lucrurile, cad în genunchi și întind mâinile spre cer: „Dumnezeule... În țara asta, care mișună de nebuni, prefăcuți sau adevărați, ce joacă pe toate treptele puterii, nu e loc și pentru mine?... Sunt aruncat în balamuc. Pentru că am încercat să ies din anonim... Simt că înnebunesc cu adevărat... Doamne, nu există nici o scăpare?... Mă prăbușesc în mine... Și iar, și iar, obsedant, pe pereți, pe tavan, pe mozaic, peste tot, cu litere mari, cuvintele de la Notre-Dame: *FATALITATE* !

Fata sălbatică în veșminte albe și negre, parcă plutește. Vino cu mine !

Surprins, dezorientat, fascinat: - Cu tine? Unde?

- Undeva, departe, departe, și mai departe... Îmi întinde mâna... O flutură... Dispar în

umbră... UNDEVA, ÎN DEPĂRTARE, PĂLPĂIE UN SÂMBURE DE LUMINĂ...

*

Gorila. Gârbaciul. Pistolul la șold. Și mergem. Și mergem. Și mergem. Și nu ne oprim. Nu zăbovim. Nu ajungem nicăieri. Drumul nesfârșit? Drumul spre infern? Drumul spre execuție. Poate că nu e decât un coșmar. Un vis de nebun.

- Mișcă, mișcă !

Și dacă eu sunt scamă de duh, unde e trupul meu? Și cine-i trimisul? Ghidul ? Cel care mi-a poruncit să ies din oase? Cel care mă duce? Sfântul Mihail? Sfântul Gavril ? Înger ? Demon ? De pe vatra Raiului ? Din gura Iadului ?

Dual? Binele și răul ? Lumină și întuneric ? Cald și rece ? Sublim și abjecție ? Echilibrul contrariilor ?

Balanța s-a inclinat. Îngerul a zburat de pe cântar. Am rămas în posesia celui întunecat... Și-a făcut culcuș în mine... Se așază pe umăr.

Un coridor, ca un tunel nesfârșit. Nicio lumină, niciunde.

Nu mai mă țin picioarele. Mă împinge. Trage de mine. Mă târăște. Uși care se crapă în pereți. Capete speriate...

- Oameni buni...

Se trântesc ușile. Nimeni nu mai aude. Nimeni nu mă-ntreabă. Nimeni nu-mi răspunde.

- Oameni buni... Unde sunt ?

Ecouri și atât. Parcă am umbla pe sub pământ. Eu, el și atât. Până și nebunii au murit?

Imagini care se suprapun. Ultimul suspin... Tunelul... Ieși din tine... Plutești... Ușor... Fără teamă... Fără durere...

Și, parcă, totuși nu te înduri...

Ultima privire. De bun rămas. Trupul tău. Nemișcat. Ai rămas pe pat. În care ai stat de la început. Care te-a purtat pe unde ai vrut. Cal de călărit. Animal de povară. Hrănit. Nehrănit. Plouat. Bătut de vânt. Strunit. Mănat.

Te-ai întoarce. Nu se poate !... Tunelul. Te soarbe. Hornul. Și vâlătucul de fum...

Îmi toarnă vorbe trăznite în ureche, ca o piază rea... "Am un drac în mine și vreau să-l omor !" spunea cineva. Și a încercat. Cu votcă și palincă... Dar acela se bucura, se umfla, se înfoia și îl îndemna. Până l-a vărât sub roțile unui tramvai.

Azi e cu mine. Cum să mă lepăd de el? De e în mine, cum să-l dau afară ?

Arată-te, dihanie ! Măcar să te văd ! Să te știu ! Colții ! Coada ! Ghearele !...

O umbră ? O părere ? O putere ? Și unde mă duci ? Sub ce roți mă arunci ? Ale tramvaiului fantomatic ? Ale unui tramvai numit dorință ?

Și uite-așa mă iau cu vorba. Și tot vorbesc, și tot gândesc... Doamne, înnebunesc ? Îmi țacăne în cap roțile destinului!

- Mișcă, mișcă, dobitocule !...Mă-mpinge. Trage de mine. Se opintește. Asudă. Gâfâie. Parcă ar duce cu el un cadavru pe picioare...

- Mișcă, mișcă, mișcă !

Gârbaciul. Cotorul în coaste, între spete, în șale...

- Mișcă, mișcă, mișcă !...

**Ultima
privire. De
bun rămas.
Trupul tău.
Nemișcat. Ai
rămas pe pat.
În care ai stat
de la început.
Care te-a
purtat pe unde
ai vrut. Cal de
călărit.
Animal de
povară.
Hrănit.
Nehrănit.
Plouat. Bătut
de vânt.
Strunit.
Mănat.**

proză

Groapa speranțelor

Amețit. Istovit. Sunt aruncat într-o întunecime adâncă. Ca sub o lespede de mormânt. Nu mai știu cine sunt. Femeia din pădure, unde a dispărut ? Nu pleca, nu pleca, nu pleca, iubita mea ! Nu mă lăsa !

Nu mă aude. Nu-mi răspunde. Nu se zărește. Strig ca un nebun. Într-o peșteră fără ecou. Intră bezna în mine. Mă dizolv în ea. Nu-mi mai simt dimensiunile.

Nici limitele spațiului în care mă aflu. N-am trup. N-am prezent. Poate am murit demult ? Mă adun în mine...Mâinile. Picioarele. Trupul tot. Capul nu mi-l văd. Îl pipăi. Este la locul lui. Sunt întreg. OK ! Pot să iau viața de la început...

- Doamne, unde sunt ?

Undeva. Sălbatic cânta o femeie... Călăuza mea... S-a topit nu știu unde... Nu știu când...

În lumina obscură deslușesc că mă aflu într-o boxă. De câțiva pași... Probabil într-un salon cât un hangar. Limitată de restul lumii prin folii negre de polietilenă. Sprijinite pe vergele de metal. Mai departe, desigur, alte celule.

Încremenite în tăcere. Nu străbat până la timpanele urechilor mele decât cuvinte rostite doar pe jumătate...Frânturi de propoziții, desperecheate, fără înțelesuri, injurături, jurăminte, rugăciuni, blesteme, ofuri, vaiete, gemete, scâncete, ultima răsufare ca o ușurare...

- Hei...Hei...Cine sunteți voi ?

Tăcere. N-au timp de mine. Sunt demult consumați. Devorați. Ce-a mai rămas se numără în zile, ore, minute și secunde. Pe care nu vor să le risipească...

Nu mă țin picioarele... Bâjbâi după un punct de sprijin...Să mă țin...Dar nu e decât gol în jurul meu...Dau din mâini ca o pasăre rănită în aripi...Doamne, unde sunt ? Dar mai sunt ? Lume...Lume...Lume, mă auzi ? De ce nu-mi răspunzi ? Simt un jungghi sub coaste, ca un cuțit înfipt până în prăsele...Lume...Nu mai e nici un om pe pământ ? Lume, ai murit ? Te-a măturat Apocalipsa de pe coaja planetei ? Cataclisme, uragane, vulcani, cutremure ? Au crescut oceanele peste munți ? Corabia lui Noe

s-a împotmolit ? Lume, ai pierit ? Sau te-ai lepădat de mine ? Mai sunt dincolo de lume ? În pustiu fără margini ? Unde cocoși nu cântă, câini nu latră, popă nu toacă, fată mare cosită nu împletește, nisipul nu rodește...

Lumea în lume, își vede de treaba ei ! Se naște, petrece, se iubește, se înmulțește, face copii...Viitor de aur are generația viitoare...

Zăresc și deslușesc unde mă aflu...Boxa neagră...Folii de polietilenă...Nu mă pot rezema de ele...

În celulă, patru paturi de fier. Unul gol. În celelalte, nemișcați sub cearșafuri, oameni vii sau cadavre, n-am curajul să ridic cearșaful ca să aflu...Cel gol mă așteaptă pe mine?

Două asistente plictisite și doctorul de gardă, pe jumătate adormit. Fără multe vorbe, m-au întins pe salteaua cu mușama. M-au legat de mâini și de picioare și peste piept de ramele patului, mi-au făcut o injecție în venă, au tras cearșaful peste mine. Mă pierdeam într-un somn căruia nu puteam să mă împotrivesc. Sălbatic cânta undeva o femeie...

Un proiect „HOMERIC” în 20 de volume :

Romanul „În spatele ușilor deschise” de Vasile Moiş

Romanele lui Vasile Moiş sunt un „hronic” impresionant al României contemporane, având în centru „Revoluția de la 1989” și perioada imediat următoare, a re-constituirii României europene. Patosul de „saga”, indiscreția „romanului de moravuri” implică o scriitură „la două capete”: a martorului implicat în facerea istoriei și a personajului rebel care „cârtește” împotriva istoriei. E un spirit modern aici în felul în care autorul filtrează documentul brut al cadrului istoric cu mijloacele alegoriei, a intruziunii ziaristice pentru a surprinde – ceea ce am putea numi – nevrozele societății în care indivizii sunt urmăriți ca personaje care fac istoria, dar și care o bruiază, ca sub-sepcii freudiene, patologice. E aici o filosofie proprie, mascată, în care autorul înlocuiește șirul darwinian al selecției prin alte șiruri adaptate, infestate deja cu microbi, dar cu rezistență la ei.

Planurile scenice se schimbă fulgerător la Vasile Moiş: se suprapun scene de la Baia Mare (desigur că puteți pune un semn de egalitate între Baia Mare și Satu Mare), din Parlamentul României, din birourile președintelui Ilie Ionescu (veți citi, desigur, Ion Iliescu), până în birouri ale reprezentanților Consiliului Europei – din Milano, Lisabona - întâlniri pline de tâlc cu generalul Stelkin la Moscova, ori fastul reședinței marchizilor de Bobigny din Lyon, etc.

Maniera de lucru e una participativă (nu folosește acea „privire peste umăr” a scriitorilor precum Balzac sau Flaubert), autorul e implicat, se descrie pe sine, Valeriu Moraru, un paravan care mărește gestica precum în teatrul de marionete. Dacă scenele de la birourile din București sunt ale intrigilor „de palat”, cu informații zdrobitoare care schimbă personajele precum piesele de șah, scenele din Baia Mare sunt grotesti: nivelul e regional, al sub-speciilor terestre. Aici sunt implicați ziaristiști locali de la „Gazeta Nordului” (zisă popular „Cufureala Nordului”) cu escapadele lor bahice – ca informatori ai colonelului Paul Negureanu sau cu prefectul

Grigore Cioată. Specia lor ține de palierul lui Freud (de fapt autorul psihanalizei se bucură de o atenție specială a autorului pentru descătușarea relațiilor sexuale din chingile sociale), dar se apropie – prin preocupările lor literare și de tipologia aluvionară din romanul „Detectivii sălbatici” al lui Roberto Balano. Pentru că tipologia personajelor lui Vasile Moiş nu provine din „mantaua” lui Caragiale – cu mitici bucureșteni, ci cu schizoizi, homosexuali („homalâi” numiți în regiune), perversi, cu un limbaj colorat – cu „oșenisme” în cazul prefectului Grigore Cioată.

E o viermuială ca într-un cadavru în putrefacție, pentru că lumea e în putrefacție. Eroii sunt fantoșe, sunt „retușați”, au nume truate, le simți aranjamentul de cărți de joc – le puteți recunoaște după inițiale: Ilie Ionescu, Savel Brunner, Mircea Paszka, Olimpiu Gherasim, Andrei Năpastă, Platon Rozeanu, Valentin Meszrosz (alias Ion Iliescu, Brucan, Pașcu, Gherman, Năstase, Roman, Măgureanu-Astalosz). Și în planul secund, al provinciei, inițialele trimit la personaje descheiate din vermuiala din Baia Mare: Grigore Cioată și Maria Cioată – familia prefectului, colonelul Frecea Vasile, Szabad Ștefan – președintele UDMR, ziaristiști Vasile Mărăcine „Mătrăgună”, Iosif Barna etc., etc.

Aceste pagini ale autorului intrus în text, Valeriu Moraru, care urmărește patologia indivizilor, li se adaugă la tot pasul și paginile istoricului, a cercetătorului acribios al istoriei Transilvaniei, a culturii europene. Secvențele despre istoria Clujului (pag.488), despre „Cetatea Rândunicii” din Erevan (pag.222), despre istoria orașului Milano (pag.90-91) sunt adevărate exegeze culturale. Autorul este interesat de istoria lumii, de mitologia personajelor (vezi simbolistica numelui Lilith, femeia biblică creată de Dumnezeu dar eliminată din Vechiul Testament) și de pictura religioasă. Paginile despre catedrala Vasili Blajenai din Moscova au prospețimea și farmecul lui Alexandru Ion Odobescu din Pseudo-Kyneghetikos.

O mare atenție primesc în roman tipologiile feminine, autorul impunând câteva „figuri” caracteristice care îi demonstrează arta portretistică. Între ele, rămâne, în prim plan, bunica Esthera Moraru, pe care o conduce la Erevan. Un punct luminos în roman, de echilibru în căutarea identității și a fondului cultural ancestral. Apoi, ca într-o friză, de pe zidurile trecutului, se înscriu umbre colorate – pentru că nu primesc consistență decât în parangheliile sexuale: Emeșe, Caliopia, Alessandra, Mathilde, Amalia. Ele par a fi doar etapa, trepte pe care autorul își propune să le atingă – să le posede, înfrângând, prin posesiune, adversarii, tovarășii de drum, supunându-se, în același timp, unui „blestem al Morarilor (poreclit local „taurul Băii Mari): „a iubit o cohortă de femei, fără să se poată lega definitiv de niciuna și avea o droaie de copii răspândiți prin lume” (vezi pag.539). Dintre scenele cel mai pitorești, cu o pecete de burlesc și lupanar, este aceea a nopții de dragoste de la Istanbul dintre Maria Cioată și Erdal, turcul. Intensități artistice atinge autorul nu numai în astfel de scene-comice, ci în surprinderea unor tare psihologice prin crochiuri tușate pregnant: „Dinu Mgheru un palavragiu cu diaree verbală, care nu poate duce o frază până la capăt, este un slugoi devotat”; sau „hăhăitul pe care-l scotea pe gât, când voia să râdă, era de-a dreptul sinistru. Capul pleșuv, teșit și acoperit cu o flească de păr, arăta ca o varză turtită...”, (pag. 463). Parada tipologică surprinsă de autor dezvoltându-se, la tot pasul, viciile sociale, lunecarea fără consistență a personajelor, cameleonică, de pe o treaptă a rangurilor pe cealaltă, pe o „planetă scăpată de pe orbita ei” (pag.158).

Chiar despre această perioadă istorică, a contemporaneității noastre, există deja cărți, bruioane de note ale protagoniștilor (Ion Iliescu, Virgil Măgureanu, Mircea Pașcu etc.) saga lui Vasile Moiş, „În spatele ușilor deschise” are culoare și ritm „cinematografic”, care te ține „treaz” într-un epic „babilonic” de o mare forță narativă.

Dumitru Augustin Doman

Lumini niciodată târzii

Dan Drăgoi este, în poezia noastră, un caz. A debutat publicistic încă pe când era elev, hăt în 1969, a debutat editorial în 1978, apoi n-a mai apărut public până acum, o dată cu volumul intitulat semnificativ *Lumini târzii* (Tiparg, Pitești, 2016). Deși, în acest timp, și-a croit tenace o carieră științifică, a continuat să scrie versuri, dovedind-o cu multe din poeziile din carte datate. Așadar, pasiunea a rămas intactă în toată această vreme. Ceea ce înseamnă că luminile nu sunt niciodată târzii, de fapt.

Poetul scrie „în dulcele stil clasic”, dar o face bine, având, cum se spune, ureche muzicală, condiție *sine qua non* pentru acest tip de poezie. Își face la un moment dat un autoportret în tușe pronunțate:

„Deși-s vândut, nu m-am vândut,
Deși-s sărac, sunt și avut.

Deși-s mesteacăn temător,
Sunt și stejar nemuritor.

Deși-s cu sânge de boier,
Sunt și plugar, dar și oier.

Deși sunt poate răstignit
Sau de par mort, eu n-am murit...”

El scrie cu căldură, cu empatie, dedicând generos și ușor sentimental poeme celor dragi, poeme altfel deloc conjuncturale.

O temă propice lui Dan Drăgoi este aceea a poeziei religioase, scriind psalmi sau poeme creștine, lucru pe care-l remarcă, de altfel, Arhiepiscopul Calinic în prefața cărții, găsind că Dan Drăgoi „scrie nu doar cu talent, ci și cu inspirație de la Părintele Luminilor”. De citat poemul de mai jos:

„Doamne, Doamne,
Nu știi ce se-ntâmplă,
Mi-a rămas mâna dreaptă lipită de tâmplă

Și-mi pare acum că iubesc,
Și-mi pare că sunt omul ceresc.

Doamne, eu preget să mă despart de tine,
De tâmpla divină sădită în mine.

Doamne, Doamne,
Nu știi ce se -ntâmplă,
Mi-a rămas mâna dreaptă lipită de tâmplă!”

Dar, pe linia aceasta, a poeziei armnioase, cantabile, cel mai frumos text mi se pare cel intitulat *Pădurea tainică* scris în 1978:

„Pădurea tainică îmi plânge-n poală
Și irizează-n toamnă o flacăra opală.
Nimic nu mișcă-n ceruri și-n pământ.
Eu nici nu sunt. Demult eu nu mai sunt.

Sunt nervi și armonie, arcuș întins de vreme,
Iar codrul o vioară de poeme.

Sunt adierea vântului pe ruguri,
Sunt mugetul de cerbi, explozia de muguri.

Păstrez intactă a mea copilărie,
Ascunsă într-o scorbură pustie.

Nimic nu mișcă-n ceruri și-n pământ.
Eu nici nu sunt. Demult eu nu mai sunt...”

Ștefan Ion Ghilimescu

Cronica Literară

Tragismul exilului românesc

Împingând simbolic foarte departe accepțiunea unui termen extrem de controversat în zilele noastre, Mircea Eliade considera că fiecare exilat este un Ulyse supus unei serii de încercări inițiatice și tot atâtea obstacole în drum spre Ithaca. Sub masca unei mult discutate intrigi amoroase, ieșind cu un pas din mit și intrând cu altul printr-o poartă larg deschisă în plină istorie, *exilatul de la Pontul Euxin*, potrivit părerii aceluiași inegalabil savant umanist, ar reprezenta primul caz celebru de intelectual indezirabil unui regim totalitar. În descendență spirituală directă, Dante rămâne „exilatul perpetuu”, poetul și revoluționarul a cărui vie memorie este întreținută, astăzi, atât de nemuritorile versuri din *Divina Comedie* (al cărui manuscris original, totuși, nu a fost găsit niciodată!), cât și de neprețuitele sale rămășițe pământești, păstrate, grație străduințelor esoterice și sacrificiului pline de pioșenie ale călugărilor franciscani, în vechiul mausoleu de la Ravena.

Punând în paranteză o serie de cuvinte și termeni ce presupun interminabile delimitări și interpretări specioase, precum, spre exemplu, disident, ostracizare, marginalizare, detenție etc. etc., unități de expresie ce s-ar putea înscrie în sfera mai largă a aceluiași înțeles specific, după Monica Lovinescu, ar exista atâtea exiluri câte epoci, motivări și persoane... Foarte concentrat tratată problema, pentru criticul literar român, refugiat politic la Paris încă din 1947, *exilul românesc adevărat, cel politic*, nu ar fi decât cel cuprins între anii 1946-1956; cel de după această dată până în 1970 ar avea mai curând un pronunțat caracter economic! Pe fondul intensificării luptei pentru drepturile omului, inaugurată de scrisoarea deschisă de aderare fățișă și susținere a lui Paul Goma de la începutul anului 1977, M.L. numește mișcarea de rezistență ce se opune sistemului totalitar comunist de după 1970 un gen de *disidență exilată*. În accepțiunea realizatorului emisiunii *Teze și antiteze la Paris* de la postul de radio „Europa Liberă”, în ea ar fi activat atât nemembri cât și aderenți cu carnet de membri ai partidului comunist român. Asumată din perspectiva intelectualului luptător anticomunist, periodizarea Monicăi Lovinescu despre „disidența exilată” (de)stabilizează cu o diferență de o jumătate de deceniu și mai bine, cronologia celui de *al treilea val* al exilului românesc, numit, mai mult sau mai puțin îndreptățit de Eva Behring în *Scriitori români din exil. 1945-1989* (2001), „exodul scriitorilor”. Citând în periodizarea respectivă numele unor Norman Manea, Al. Papilian, Dorin Tudoran, Matei Vișniec, N. Balotă, Lucian Raicu, Mircea Iorgulescu, Gelu Ionescu, Eva Behring face ea însăși o serie de distincții între diasporă, emigrare sau azil și exil în general, considerat „o categorie clasică a izgonirii, a antinomiei străinătate/intimitate, dezintegrare/integrare”. Cu doar cinci studii de caz privind opera unora dintre cei mai cunoscuți, nu însă și cei mai importanți, exilați români, i-am numit pe Mircea Eliade, Ion Caraion, Paul Goma, Norman Manea și Dumitru Țepeneag, luând în discuție la un moment dat cazul Lucian Blaga, Eva Behring deschide Cutia Pandorei, referindu-se, după știința mea, pentru prima dată, la un așa-zis „exil intern”. Pentru Monica Lovinescu, una dintre vocile cele mai ascultate ale exilului politic românesc, exilatul este persoana care nu s-ar mai putea întoarce în țara de unde a plecat, fără a-și pune în pericol libertatea personală și existența însăși. În consecință, pentru categoria largă a imigranților români stabiliți în străinătate după revoluția din '89, care se pot întoarce în țară oricând, domnia sa propunea termenul de

diaspora. La rândul său, un Sorin Alexandrescu, stabilit temporar în Olanda în primii ani ai deceniului șapte al secolului trecut, face și el o interesantă delimitare între exilul ce nu poate fi decât strict politic, după părerea sa, emigrația cu caracter preponderant economic și diaspora (răspândirea) istorică a românilor în străinătate. Mai puțin dispus să despice firul în patru, pentru Paul Goma exilul „este un termen valabil pentru toți cei ce nu se mai află în țara lor”.

În cadrul simpozionului *Exilul românesc – identitate și conștiință istorică*, desfășurat la Paris în 1994, Aureliu Răuță, președintele în exercițiu de la acea vreme al Fundației Culturale de la Madrid, sub egida căruia s-a și desfășurat cu o largă participare excepționalul eveniment, făcea ca și Pavel Chihăia, prezent la dezbateri, aprecierea că numai militantismul anticomunist al mediilor culturale românești ce s-au dezvoltat în afara granițelor României poate fi numit cu îndreptățire exil. El exprima o poziție de larg acord în mediile din afară, rămase până astăzi pe același aliniament inexpugnabil în raport cu unele încercări de judecare totalizatoare a fenomenului, bazate pe criterii conjuncturale și mai mult cantitative. A se vedea în chestie discuțiile stărnite de *Enciclopedia exilului românesc. 1945-1989*, întocmită de Florin Manolescu, lucrare care înregistrează alături de exil și diaspora și unde, aprecia Ileana Corbea, apar confuzii stranii „între victime și călăi”, între chinuții epocii comuniste și instrumentele opresiunii regimului. Într-o sensibilă consonanță cu emigrația politică ce și-a exprimat statutul de drept și convingerile crezului politic încă o dată în cadrul simpozionului numit, Virgil Ierunca definea la rândul ei exilul, citez din memorie, drept *un semn al destinului și o pecete tragică a unui rigorism moral intransigent*.

Nu știu dacă prozatorul și publicistul Cornel Nistea, redactor la revista *Discobolul* din Alba Iulia, cunoștea și s-a folosit de considerațiile lui Virgil Ierunca despre exil pentru a-și intitula atât de tranșant (*vezi Tragismul exilului românesc Ed. Emma Books, 2016*) seria de interviuri, realizate între anii 2004-2015, în cadrul anchetei pe tema exilului exterior și interior, convorbiri reproduse mai întâi în revista pomenită. Întregul material, circa 360 de pagini, format 14 x 20 cm., este structurat în trei capitole distincte, respectiv, *Exilul exterior* (unde sunt chestionați și răspund Bujor Nedelcovici, Virgil Tănase, Hans Bergel, Dan Culcer, Titu Popescu, Titus Bărbulescu și Flavia Cosma), *Exilul de acasă* (interviu cu părintele Ioan Iovan de la Mănăstirea Recea), *Interviuri cu scriitori români de azi*, capitol subintitulat *Exilul interior sau Nevoia de adevăr* (37 de convorbiri, dintre care 5 cu scriitori din Basarabia și Bucovina de Nord).

Răspunsurile intervievaților la cele șase întrebări ale chestionarului pentru scriitorii exilului exterior, după formularea domnului Cornel Nistea, au darul de a lărgi cu mult viziunea cititorului de astăzi asupra fenomenului, sporind în același timp neprețuitul tezaur de mărturii despre drama atât de particulară a exilatului român. Exprimate fără nicio rezervă, opiniile exilaților care acceptă să răspundă întrebărilor formulate în cadrul redacției *Discobolului*, pentru că au fost și refuzuri, atestă încă o dată ceea ce se știa, și anume că cei veniți în al doilea și al treilea val al emigrației desfid în genere pe „marii exilați”, pe cei care, potrivit părerii vitriolante a lui Virgil Tănase, de pildă, „au stat o viață la Paris și n-au publicat un rând (decât în editurile confidentiale ale exilului), rămânând cu singurul titlu de glorie

al «înstrăinatului». În același spirit ostil exilului, împins până aproape de limită, lui Virgil Tănase (de după revoluția din decembrie, firește) i se pare stupid să se vorbească „de o sterilizare a culturii datorită totalitarismului”, întrucât adevărații monștri cu care se luptă scriitorul pentru a se exprima și impune nu sunt, după părerea sa, oamenii politici, vai!, ci demonii lăuntrici ai fiecăruia. Din această perspectivă literatura exilului (inexistentă după părerea sa!) nu ar fi decât o scuză pentru cei care nu au reușit în viața literară și un mod pentru alții de a ignora renumele unor scriitori care au reușit în afara granițelor României... La întrebarea „*Ce datorați exilului? Ce imputați exilului? Ce ați reușit evadând din sistemul dictatorial?*”, scriitorul expulzat de regimul comunist din România în 1977, dar care n-a cerut niciodată azil politic, răspunde în sfârșit în nota de inflexibilitate morală pe care i-o știam: „Nu datorez nimic exilului și n-am a-i imputa nimic – decât poate de a fi oferit un refugiu moral comod celor care cât au fost în țară ședeau mai degrabă de partea călăilor iar odată ajunși în străinătate s-au metamorfozat în victime, la adăpostul mărinimos al noțiunii de exil...”

Refugiat la Paris din 1987, Bujor Nedelcovici consideră exilul ca „una dintre cele mai grele probe la care este supus un intelectual. Poate fi comparat, scrie domnia sa, cu boala și cu moartea. Exilul este o asceză, o probă inițiativă, o moarte și o înviere”. El presupune dobândirea unei dimensiuni interioare noi fără de care nu poate fi cunoscută adevărata stare de libertate. De-abia trăind această libertate devii sau rămâi scriitor. Spre deosebire de Virgil Tănase, despre a cărui opinie tocmai am vorbit, în „primul exil”, Bujor Nedelcovici a găsit „personalități generoase, deschise sufletește și care m(l)-au primit cu multă simpatie”. Nu e și cazul însă și celui de *al doilea exil*, împânzit de oameni, în viziunea sa, „care nu reușiseră să se vindece de toate bolile din țară”, inși stăpâniți, dincolo de dorința afirmării cu orice preț, de „gelozie, de invidie, de discordie (...) și un duh al dihoniei...”. Trecând peste încercările și incertitudinile de tot felul pe care viața în exil i le ridică în față la fiecare pas, autodepășindu-și într-un continuu travaliu condiția de mediocru la care fusese condamnat de către regimul totalitar din țară, Bujor Nedelcovici câștigă dimensiunea propriei deveniri, normalitatea și împăcarea cu sinele ascuns, adevărata măsură a destinului unui creator adevărat. De la această înălțime, întrebând fiind *ce pericole amenință individualitatea scriitorului român azi*, cu convingerea izvorâtă din experiența personală, că este foarte greu să discerni adevărul de minciună, autorul eseului *Tigrul de hârtie* identifică o serie de amenințări care-l pândesc în zilele noastre nu numai pe intelectual dar și pe cetățeanul de rând, începând cu „manipularea, dezinformarea, instrumentalizarea, cercurile de influență și decizie, mistificarea și, în special, simulacrul – *Diavolul se prezintă ca Dumnezeu și Răul ia chipul Binelui* (s.n.)”. La aceeași întrebare, Dan Culcer, transfig în Orașul Luminilor ca și B. Nedelcovici doar cu doi ani înaintea evenimentelor din 1989 („Mărturisesc, afirmă el, că am crezut și cred că nu a fost revoluție în România”), găsește că „cel mai mare pericol este conformismul și oportunistul generat de mirosul banului. Ca și în 1950. Atunci momeala era imensele premii de stat și casele de creație. Acum bursele, funcțiile, subvențiile, mecenatele”. Provocat să se refere la atitudinea activă de sfidare a cenzurii întreținută pe vremea când era redactor sau chiar redactor-șef adjunct în țară la revista

Refugiat la Paris din 1987, Bujor Nedelcovici consideră exilul ca „una dintre cele mai grele probe la care este supus un intelectual. Poate fi comparat, scrie domnia sa, cu boala și cu moartea. Exilul este o asceză, o probă inițiativă, o moarte și o înviere”.

* CORNEL NISTEA, *Tragismul exilului românesc*, Ed. Emma Books, 2016

“Vatra” din Târgu Mureș, Dan Culcer precizează că nu se considera nici atunci și nici după aceea în niciun caz disident, ci doar un ins care vroia normalitate, adică respectarea legilor. În afara lui Paul Goma, toți ceilalți așa-zisi disidenți “sunt legende, gogoși”. “Îi includ la gogoșe (sic), afirmă mai departe Dan Culcer, pe Ana Blandiana, Mircea Dinescu, Dorin Tudoran și cei ca el care au devenit legendari fiindcă au făcut gesturi patetice legate de saturația lor, dar nu uit totuși de acțiunile lor pe linie de UTC și de paginile din «Flacăra». În opinia lui, “scriitorimea română, care se mai consideră disidentă, opozantă sau rezistentă, nu a contribuit cu nimic la construirea unui nou model de dezvoltare organică pentru România”. Ca și Virgil Tănase, Dan Culcer crede că nu există o literatură a exilului, ci doar “scriitori exilați, expatriați care au știut uneori să scrie despre acest exil”.

Adăugând din mers accente noi întrebărilor din ancheta inițială propusă de “Discobolul”, Cornel Nistea își dă seama la un moment dat că adevărata miză a acestei inițiative publicistice ar putea fi cea legată de o reală dezbatere privind existența sau nu a celor două așa-zise literaturi românești de după cel de al doilea război mondial, respectiv cea scrisă în țară, după “Cortina de Fier”, și cea scrisă în exil, dincolo de această nefastă sferă de influență comunistă și sovietică. În interviul din 2007 cu Titu Popescu, autor al unei importante monografii *Horia Stamatu*, publicată la München în 1993, Cornel Nistea sucește cumva chestionarul, întrebându-și interlocutorul dacă *putem vorbi de o literatură română a exilului, fapt contestat uneori, apreciază domnia sa, pentru că n-am putea vorbi de două literaturi românești, fie și în timpul dictaturii comuniste*. Răspunsul esteticianului și criticului literar stabilit și el în Germania tot în 1987 se pliază perfect problematicii ridicate de interviator. “...literatura exilului, apreciază Titu Popescu, este o realitate și ea trebuie privită ca atare. Uimirea mea a fost mare când i-am descoperit întinderea, ambițiile și valoarea. Real, ea s-a produs între alte granițe și a fost determinată de existența politică a exilului. Practic, este vorba despre două literaturi crescute în condiții net diferite, deși specificul ei estetic, de a fi scrise în aceeași limbă românească, le certifică unitatea”. Ceea ce îl intrigă însă pe Titu Popescu este faptul că, în condițiile libertății dobândite în țară după 1990, nici măcar una dintre instituțiile de stat cu rol în materie (Ministerul de Externe, Uniunea Scriitorilor, Institutul Cultural Român, la care aș aduga INMER și IRIR) nu își asumă responsabil rolul refacerii unității celor două literaturi, și asta chiar și în situația în care “dezvăluirea criminalității comuniste s-a făcut oficial în țară”. Pentru Titus Bărbulescu, profesor de civilizație românească mulți ani în cadrul Universității Sorbona marea lecție a exilului pe care și-a însușit-o el însuși a fost aceea a rezistenței împotriva ideologiei atee din România, un militantism în spirit național și creștin, apărarea drepturilor omului și a justiției sociale, “ca baze ale unui viitor regim democratic într-o Românie suverană”.

În pofida orgoliilor ce privesc procesul tortuos de evaluare a operelor și de încadrare a literaturii de exil în cultura națională, a divergenței pozițiilor generaționiste ori de grup, a delimitărilor formale de tot felul sau a chestiunilor de mesaj, cu o frază simplă, emisă de unul dintre participanții la discuție, “toți cei care scriu în română aparțin literaturii române” sau și altfel spus tot de un expatriat: “țara unui scriitor este limba în care el crează”. Toate bune și frumoase, însă pentru ca literatura exilului să devină efectiv parte a uneia și aceleiași literaturi este nevoie ca întreaga moștenire culturală a exilului să fie

temeinic recuperată, începând cu publicarea operelor și culegerilor de studii și articole, aducerea în țară sau măcar xeroxarea, arhivarea și catalogarea publicațiilor exilului (care nu sunt puține), editarea corespondenței, interviurilor, recenziilor, cronicilor etc. etc. Ceea ce să recunoaștem, cu excepția unor inițiative private (vezi contribuția excepțională în materie a revistei *Jurnalul literar* și a editurii cu același nume), nu prea se întâmplă.

Pe acest fond problemele “exilului interior” și ale consecințelor “disidenței” de acasă, deloc puține și tot pe atât de precar cunoscute (voi preciza aici însă că, după părerea redactorilor de la “Europa Liberă”, în timpul regimului comunist din România doar 79 de cetățeni români corespundeau cu adevărat noțiunii de *disident!*) se înscriu în cadrul anchetei *Discobolului* într-un interminabil dosar de “depoziții, desigur, pretabile, fiecare în parte, oricărui comentariu. O sumă de informații și mărturii de conștiință, după părerea mea, de o directețe și de o sinceritate cu mult peste contrafăcutele și rafistolatele așa-zise jurnale și memorii ale unor foști sevitori ai regimului comunist, converși după “revoluție” în “rezistenți”, opzanți sau mai știu eu ce... Sui-generis(ul) dosar al *exilului interior* îngrijit de domnul Nistea, oricât de heteroclit și contradictoriu, reușește să pună în discuție o serie de teme ce se vor în mod declarat instructive mai ales pentru generațiile tinere care, evident, netrăind fenomenul, refuză în mod iresponsabil să manifeste pentru el un minim de interes în momentul de față. Creatori de toată mâna și din toate generațiile vorbesc aici cu toată sinceritatea, cu viclenie diplomatică sau numai cu jumătate de gură despre fiziologia unui timp furat, cenzură, excludere și marginalizare, despre adaptarea la sistem și prețul plătit; deopotrivă, despre literatura esopică plină ca o plăcintă de răvașe sau despre cea transformată direct în mijloc de propagandă, despre amestecul brutal a Securității în viața creatorului și revanșa uneori îndimenticabilă a acestuia; despre tertipurile și malversațiile fără număr ale editorilor comuniști și absurda mecanică a debutului literar înainte de 1989; despre false ierarhii ale valorilor populate cu scriitori vânduți, nici astăzi așezați la locul pe care îl merită cu adevărat într-o istorie a culturii și literaturii adevărată. “Majoritatea scriitorilor în vogă (din anii aceia, *pr.m.*), observă Gabriela Crețan, unul dintre poeții importanți ai generației sale, erau niște artefacte bricolate de dirigitorii regimului pentru a ocupa scena și pentru a bloca vizibilitatea adevăratelor valori. Cei mai mulți împostori erau depistați însă cu ușurință de publicul intelectual după tonul de trâmbiță cu care preamăreau regimul”.

Foarte interesante sunt și răspunsurile la ancheta *Discobolului* legate de libertatea scriitorului român de astăzi. În general, cei mai mulți intervievați acuză dominația grupurilor de putere din viața literară, “frății” care au luat de o bucată de vreme în stăpânire teritoriul cultural strategic: edituri, reviste, canale mediatice audio-video. Ele “au alcătuit o adevărată rețea prin ochiurile căreia nu trece decât cine îndeplinește anumite condiții (*apartenența la grupul respectiv sau la un altul agreeat; importanța contraserviciilor sau a relațiilor de care dispune persoana în cauză etc.*, s.n.)”.

Nu cunosc îndeaproape ecourile anchetei *Discobolului* pe tema exilului, găzduită de harnica revistă din Alba Iulia mai bine de zece ani. Pe baza întregului material adunat de curând între copertele unei cărți extrem de interesante constat doar că ea se înscrie perfect în foarte necesarul efort de recuperare efectivă a unui patrimoniu cultural, după cum bine se știe, extrem de valoros. Ceea ce este absolut salutar.

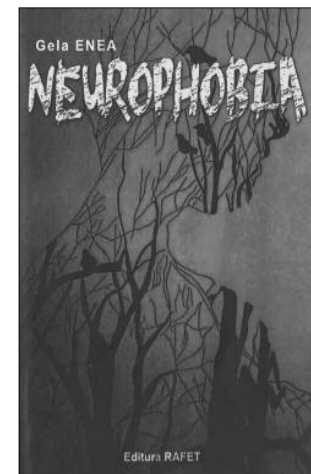
Carte nouă

GELA ENEA – *Neurophobia* (Editura RAFET, 2016).

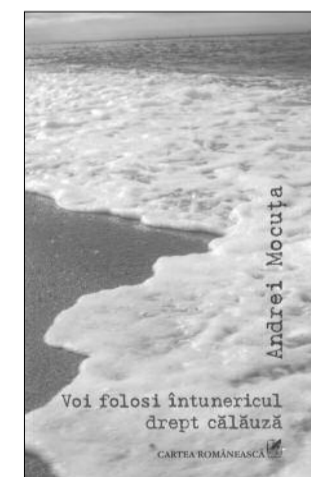
Volumul acesta este cel de-al patrulea al poetei craiovene. Deja titlul trimite la o poezie a angoasei, o poezie cu multă tensiune, înscrisă într-un imagism pronunțat: „spleenul împrăștie deșert negru/pe străzi/pe clădiri/pe inima mută a lucrurilor//închisă/ușa casei prinde miros de buchet oxidabil/crește în punți de iederă”. Sau: „ochii sunt două patinoare rotunde/pe care-alunecă făpturi bizare/glezne subțiri mi-ating retina/într-un ritual de împerechere ad-hoc/neagră/privirea între ieri și azi...” Lumea poeziei Gelei Enea este una în general neagră, absurd-metafizică, în care cei „vii își cară în spinare morții”, iar „păpușile/duc în pânțele de porțelan/copii nenăscuți”, în care sunt „pretutindeni stâlpi”, iar „în vârful lor păsări împăiate țin în cioc poeme/din care/cuvintele cad/ploaie cu grindină”, o lume cu „păsări bolnave clocind întuneric”, o lume cu „igrasie cărămizi miros de urină încinsă/perimetru înconjurat de sârmă ghimpată”. Efectul este de cele mai multe ori șocant pentru cititor: „când va răsări luna plină/prin lanuri de stele va tăia coasa/sub căpițe de lumină/sufletul nostru va tremura/nu de frig/ci de moarte”, moartea care „caută solidaritate de grup/regie mută/onomatopee dumicate în esofag”. De altfel, tema morții o prinde cel mai bine pe poetă, ca-n acest fragment care poate fi considerat un poem în sine: „desenați moartea/mâini harnice pun pe hârtie lumânări/cimitire/piața universității/manifestanți cu pancarte hilare/numai fata aceea/care stă la fereastră/desenează o zână/cu o coroană de margarete pe cap/și sub gene/cu lacrimi mici//atât de frumoasă crezi tu că e moartea/întreb cu mintea cusută pe dos/frumoasă sunt eu/îmi răspunde/moartea e sub lacrimile mici”. Fără note false sau artificiale, poezia Gelei Enea este una de-o anume forță, de o tensiune autentică.

ANDREI MOCUȚA – *Voi folosi întunericul drept călăuză* (Cartea Românească, 2016)

Pe coperta a patra, Vasile Dan ne lămurește că volumul acesta este „un jurnal liric din Barcelona, prilejuit de Turnirul de poezie organizat de Uniunea Scriitorilor din România la începutul verii lui 2014”. Am putea completa că e chiar mai mult. Să zicem că un fel de ghid al Barcelonei, ghid de colorat ...cu imagini poetice de tânărul autor. Poetul Andrei Mocuța, ca și prozatorul cu același nume, este unul savuros, ludic, urmuzian uneori, suprarealist când e cazul. De citat poemul „în duet cu Romulus Bucur, visat în noaptea de 3 spre 4 iunie”, poem parodic urmuzian: „Un distins maestru Zen,/cu monoclul și joben,/s-a întors dintr-un duel/fără mâini și vai de el//De vină-i un samurai/care l-a amenințat: „Te tai/dacă leafa ta nu-mi dai!”//Și acum maestrul n-are/nu doar brațe, nici picioare,/cum va mai trăi el oare?//„De picioare n-am nevoie”/s-a distrat maestrul-n voie./„și-n loc să purtați inele,/veți fi voi mâinile mele”. Poetul e mereu inspirat de plimbarea prin mărețul oraș catalan, creionând savuroase scene sau portrete: „Singularul scoțian pe care l-am văzut în Barcelona/e nedesprins de barul hotelului nostru,/stă noapte de noapte pe terasă și aprinde chibrituri/apoi le stinge direct în paharul de whisky//Nu mă pot abține să mă holbez la picioarele lui/păroase și la kilt în timp ce întunericul/ia foc și se stinge în pahar//Din când în când își taie câte un deget cu briceagul,/iar când îi mai rămân două, aprinde ultimul chibrit/și spune: Aye! Nu-i așa că arde cu o flăcără minunată?” În același ton jucăuș sunt evocați Don Quijote însoțit desigur de Sancho Panza, Salvador Dali, Pablo cel anonim, Cristofor Columb... Sunt presărate prin volum mai multe poeme erotice, adevărate bijuterii și niște pictopoeme greu de reprodus aici. (DAD)

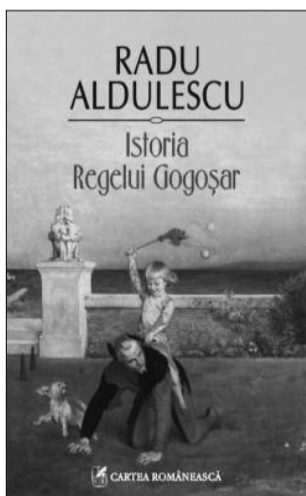
Ca și Virgil Tănase, Dan Culcer crede că nu există o literatură a exilului, ci doar “scriitori exilați, expatriați care au știut uneori să scrie despre acest exil”.

Adelina Sorescu

Radu Aldulescu prezintă acțiunea din perspectiva unei lumi deformate sub incidența frământărilor politice și personale. Este interesant de urmărit parcursul lui Emanuel: fiu de țărani din Gogoșu, acesta învață din greu, ajunge să studieze în capitală, devine profesor de matematică. După un an petrecut la Colibași, fiind condamnat pentru neglijență în serviciu, își dă seama că se întorsese de unde plecase. Să fie, oare, așa?

cronici

Istoria Regelui Gogoșar

Experițele românești propuse de Radu Aldulescu ne poartă într-o lume în care miza este victoria în lupta pentru supraviețuire. Din mediul sordid al periferiei ies la iveală personaje fără aspirații măntuitoare, defilând în fața cititorului într-un marș deșăntat. Iată câteva titluri semnificative: *Amantul Colivăresei* (Ed. Nemira, 1996; ediția a II-a, Ed. Cartea Românească, 2006; ediția a III-a, Ed. Polirom, 2013), *Îngerul încălecat* (Phoenix, 1997; ediția a II-a, Cartea Românească, 2011), *Mirii nemuririi* (Ed. Cartea Românească, 2006), *Ana Maria și îngerii* (Ed. Cartea Românească, 2010), *Cronicile genocidului* (Ed. Cartea Românească, 2012; ediția a II-a, Ed. Polirom, 2015). Pentru acest din urmă roman, autorului i se acordă Premiul „Augustin Frățilă” și Premiul pentru cel mai bun roman al anului 2012 la Colocviul Romanului de la Alba Iulia. *Istoria Regelui Gogoșar* (Ed. Cartea Românească, București, 2015) este o istorie a compromisului, în plan colectiv și personal, ascensiunea pe scara socială presupunând coruperea valorilor morale ale individului.

În tumultul senzațiilor, al plăcerilor și în goana după o glorie ce se dizolvă inevitabil în moarte, omul se metamorfozează, până la uitarea de sine. Cuprins de febra căutării celui mai eficient mijloc de a se îmbogăți, se zbate, face compromisuri, pătimește, parvine... Aceasta este linia directoare, am putea spune, în ceea ce privește personajele ce se perindă în această istorie. Protagonistului îi este scris un destin măreț: Emanuel Victor Calomfirescu, profesor de matematică, poet, om politic și, în cele din urmă, „rege” (nuanța este, de bună seamă, una peiorativă). De origine umilă, oltean din satul Gogoșu, Emanuel fusese un copil sărman, flagelat de muncă și totodată înfometat de cărți și studiu (...). Ajunsese, astfel, profesor de matematică în capitală și, abil fiind, se infiltrase în Pepiniera maestrului Vergilius (poetul Virgil Irimiciuc), cu intenții ascunse. Pe de-o parte, aproape îl idolatriza pe acest maestru cu spirit revoluționar-sarcastic, îi era prieten și confident. Pe de alta, îi urmărea activitatea, îndeletnicindu-se cu munca informativă, fiind instruit de căpitanul Titus Ardeleanu. Un personaj complex, capabil de a se adapta și de a-și urmări interesul, chiar dacă acest lucru implică anumite compromisuri, mergând până la trădarea încrederii celorlalți și simulacru. Emanuel pare a dispune de toate calitățile pentru a reuși; trebuia doar să-și aleagă oamenii potriviți. Astfel, evoluția lui socială este garantată, știind să profite cum nu se poate mai bine de contextul politic de după 1989.

În jurul lui Emanuel gravitează celelalte personaje (se cuvine ca „regele” să aibă regatul său!), puse în valoare prin descrieri menite să evidențieze esența: *Ca și Emanuel Victor, maestrul Vergilius avea și el doar câțiva centimetri peste un metru și jumătate, iar la cei cincizeci și unu de ani ai săi arăta deja împușinat la trup, sfrijit, cu o figură suptă, ridată, ascetică, traversată de o umbră piezișă – o figură de mumie, luminată când și când, la intervale imprevizibile, de privirea animată de o mobilitate panicată.*

Un alt personaj care ocupă un rol important în ascensiunea tânărului profesor este soția sa, Luiza Davila, fiica unor medici înstăriți din București. Nu iubirea, cât interesul pentru această „partidă bună” îl apropie pe Emanuel de studenta la medicină, o șatenă cărlionțată, minionă și plinuță, căreia i se spune, într-un alint de nuanță batjocoritoare, *miss Piggy*. În cele din urmă, se însoară cu ea. Luiza va băga divorț, la presiunea părinților, odată cu arestarea lui Emanuel, în urma unui incident petrecut la școală, soldat cu moartea unui elev.

Prietena Luizei, nașa de cununie a celor doi și viitoarea amantă a lui Emanuel, Beatrice Țarcovnicu, este un alt personaj ce reține

atenția. Prin comparație cu Luiza, Beatrice este femeia frivolă, interesată, mergând până la obrăznicie, întruchipând o imagine decăzută a eternului feminin: *o blondă strălucitoare, cu pomeții înalți susținând un facies romboidal, de cobră contemplativă, de o zveltețe neverosimilă, (...), studentă la Filologie, lipsită de prejudecăți în privința relațiilor cu bărbați de orice vârstă, interesate sau de amorul artei amoroase.*

Acțiunea este cea care asigură progresul, fie că ne referim la planul social ori la cel spiritual. Radu Aldulescu prezintă acțiunea din perspectiva unei lumi deformate sub incidența frământărilor politice și personale. Este interesant de urmărit parcursul lui Emanuel: fiu de țărani din Gogoșu, acesta învață din greu, ajunge să studieze în capitală, devine profesor de matematică. După un an petrecut la Colibași, fiind condamnat pentru

neglijență în serviciu, își dă seama că se întorsese de unde plecase. Să fie, oare, așa? În țară, lucrurile se puneau în mișcare, fiind anul revoluției și al schimbărilor mult așteptate. Creditul acordat capitalismului îl va ajuta și pe Emanuel să se remarce pe scena socială și politică. Împreună cu maestrul său, va înființa publicația *Glasy Revoluției*. Afacerea ia amploare, iar avântul publicistic îl propulsează în viața politică, ajungând ministru. La ieșirea din închisoare, Emanuel e o amintire și o umbră, un scâncet, un oftat și-o gâfâială stinsă. După ce începe să aibă succes în afacerea lui, este prezentat ca o personalitate: *literat, om de cultură, om de presă și proprietar de gazetă, una dintre cele mai prestigioase, mai incisive și mai citite publicații născute din focul Revoluției.*

Pentru a supraviețui, Emanuel este în stare să renunțe la principii: *Stilul și ideile maestrului nu mai corespundeau aspirațiilor vechiului său ucenic, care erau de fapt aspirațiile lumii căzute prin care se învârtea agitându-și sceptrul de rege, tot așa cum maestrul își agita bastonul în toiul crizelor de isterie.* Este, cumva, punctată o antiteză între maestrul care își menține crezul până la sfârșitul romanului, indiferent de evenimente și Emanuel care e gata oricând să îmbrățișeze un alt crez, dacă situația o cere. Domnul Calomfirescu este motivat de puterea banului. Ce se întâmplă, însă, cu omul? Se recăsătorește cu Luiza. Din nou, interesul dictează, femeia moștenind o avere considerabilă. Nici soția, nici copiii nu-l împlinesc. Poate doar Beatrice, amantă iscusită, reușește...

Schimbările care au loc în mediul în care trăiește personajul se reflectă, în spiritul scrierilor balzaciene, și în plan fizic. Spre finalul romanului, Emanuel (alintat de Beatrice *regele ei și gogoșarul ei scump*), este de nerecunoscut, chiar deformat:

Cei care-l știam din Pepinieră, de la Grup, din școlile Zonei Industriale și de pe linia Olteniței, sau din penitenciarul Colibași, foarte greu l-am mai fi recunoscut acum,

cărând după el burdihanul ăla cât un sac de două duble, cu gușa și fălcile alea de hipopotam și fața aia roșie-vineție, tumefiată, tăbăcită de intemperiiile compromisiurilor cărora le pierduse de mult șirul, dar de bună seamă că nu ni l-am fi putut închipui altfel decât veșnic tânăr și fericit, precum maestrul Vergilius în vremurile lui bune, deși el era de cu totul alt fason decât maestrul. Opulența și dărnicia reies din dorința lui Emanuel de a epata prin construcția unui cavou ce avea ceva din măreția piramidelor faraonilor egipteni.

La patruzeci și patru de ani moare, însă, răpus de propria greutate, în brațele amantei care încearcă să-l trezească: *Regele meeeeeeu!...*

Contextul social în care evoluează Emanuel se dovedește a fi unul favorabil, căci evenimentele din '89 culminează cu

dobândirea libertății și opțiunea pentru un capitalism ce a antrenat îmbogățirea celor care au știut să se miște repede. În climatul dominat de o nemulțumire generală, mocnește spiritul revoluționar. Adeveseori, autorul prezintă în antiteză opulența familiei Davila și lipsurile majorității românilor dictate de rații și cartele pentru mâncare. Masa îmbelșugată este numai o dovadă a luxului păturilor privilegiate: *Delicatese de negăsit pe piață, procurate de domnul Necula din unitățile de comerț speciale, pentru cadrele speciale... Niște oameni speciali totuși, care trăiesc diferit de prostime, oferindu-i încă lui Emanuel motive de admirație și complexare deopotrivă.* Detenția la Colibași este un prilej pentru a prezenta realitatea închisorilor comuniste: *Duhoarea a șizeci și patru de trupuri, înghesuite în paturi suprapuse ca niște mărfuri în rafturile supraetajate din hala unui depozit, face desigur parte din pedeapsă. Și porțile meschine de arpacă și turtoi fac de asemenea parte din pedeapsă, și zeama lungă, limpede-murdară, cu zgârcituri, cartilaje, scârjeie de oase și copite de vacă prin ea, și zidurile, țarcul dreptunghiular desfășurat între șosea și poala unui deal cu coama împădurită, cu foioșoare în colțuri și pe laturile mari, în care veghează gardieni-soldați cu armele la vedere. Păziți, închiși în țarc precum animalele... În cele din urmă, acestea sunt fațete ale realității omului care trăiește în istorie, asumându-și consecințele faptelor sale și ale semenilor.*

Mizând pe stilul indirect-liber, romancierul plasează personajele în mijlocul lucrurilor. Limbajul colocvial, nuanțat prin expresii cu un anumit impact, este un alt aspect al scrierii. Nimic nu pare să fie prea mult când vine vorba de a da în vileag omul, cu toate calitățile și slăbiciunile sale. De aceea, imaginile puternic erotizate, părțile personajelor cuprind detalii lipsite de pudoare, iar cuvântul dezgolit de sensurile sale devine și el un mijloc de a reuși în această luptă... cu ceilalți, cu sine, cu viața...

Glorioșii ani ai ratării

GIMI SE LEAPĂDĂ DE SOCIALISM ȘI DEVINE GREGOIRE

- 2 -

Gimi (Lautaro), personajul din episodul trecut, a apărut în ziua și în locul stabilite. De data asta renunțate la salopeta proletară, purta un costum de tergal, dar croit tot muncitorește. Ne-am salutat și l-am pofțit în Ceainăria din Griviței. Atunci, locanta era luată în sistem de mandatariat de un turc; era un om politicos, te ținea minte și la a treia venire, deja îți știa preferințele și tabieturile. Am comandat câte o cafea, ne-am așezat undeva, lângă ieșire, să putem merge afară, la o țigară. Sorbeam din cafea, ne priveam aproape pe furis și cred că fiecare căuta un pretext pentru dialog. „Știi, a zis, spărgând gheața, m-am gândit la vecinul tău. Cum s-a terminat povestea lui?” „Mda, la 35 de ani s-a căsătorit, vecinii spun că nu a vrut să-și piardă agoniseala rămasă după munca și povestea din București. Nevasta i-a născut 4 copii, cu unul dintre ei, Nea Vică (era de-o seamă cu tata) am fost prieten; aveam în comun lecturile. Nenea Vică era maestru în industria țesăturilor, mai multe studii nu putuse face, fusese dat afară din facultate, de la filozofie, pe motive de dosar. Citea tot timpul, literatură clasică și filozofie, când nu citea se pierdea în lungi plimbări prin pădurile noi, ce se înălțaseră, după ce fuseseră tăiate de Sovrom. În anii din urmă renunțase la serviciu, de câteva ori mi-a spus că este săcâit de șefi și de niște femei - el era neînsurat și destul de arătos. Se retrăsese acasă, muncea pământul, bea, citea și în unele nopți ședea cu ochii pironiți pe cer. El mi-a dat să citesc „Crimă și pedeapsă”, de altfel, pot spune că a fost primul care m-a inițiat în psihologia lumii lui Dostoievski, mi-a spus multe amănunte din viața scriitorului. Era un om retras, aproape fără prieteni, cred că i-am fost singurul prieten, deși ne despărțeau peste 20 de ani. Vecinii spuneau că a avut o dezamăgire sentimentală și s-a răznit de lume. În 1970, într-o după-amiază de duminică, l-am întâlnit pentru ultima oară - era îmbrăcat cu un costum verde, un verde straniu, care-i dădea o mină rău prevestitoare, cel puțin așa mi s-a părut mie. Mi-a spus că merge la o nuntă, la o rudă din alt sat. I-am zis să nu meargă, m-a privit și a zâmbit o clipă, apoi m-a mângâiat pe obraz, privindu-mă în ochi cu o mare tristețe. A doua zi am aflat că s-a spânzurat de creanga unui măr crețesc, sădit de tată-su Ioniță, la întoarcerea de pe al doilea front.. N-a lăsat nimic scris, cineva din sat l-a întâlnit luni dimineața, după nuntă - era bătut, doar cu slipul pe el și un maiou rupt. Pesemne că cineva îl atacase și-l jefuise. În sat umbra vorba că s-ar fi îmbătat și ar fi creat ceva deranj. Sunt trei ani de atunci și încă nu s-a aflat cine l-a bătut și jefuit de haine. În ianuarie 1941, Nea Ioniță, tatăl lui, se afla în București. Era în una dintre zilele „Rebeliunii legionare” și a nimerit, pe stradă fiind, între legionari și armată. A fost arestat și închis într-un fort din marginea Bucureștilor, ca legionar. Nu a reușit să facă dovada că nu e în legiune, dar nimeni nu i-a luat în seamă declarațiile, așa că a intrat într-un negru carusel al erorilor. În iunie '41 l-au trimis pe front, a luptat la Cotul Donului și în Stepa Calmuca, unde a fost luat prizonier. A primit să facă parte din divizia de prizonieri și dezertori, denumită „Tudor Vladimirescu”, cu care s-a și întors în țară. După o vreme a fost lăsat la vatră, unde s-a scufundat în alcool. Dacă-l prinzi după ce a bătut doar două, trei pahare, poți vorbi câte ceva cu el. Mânâncă rar, mai mult fructe, murături, ouă prăjite și, foarte rar, lapte. Încă trăiește, are 79 de ani...” Gimi m-a ascultat atent și m-a întrebat: „De ce

nu scrii toate astea? E atâta suferință în ele, e păcat să nu fie cunoscută...” „Răspunsul ți l-am dat când ne-am cunoscut, mă blochez în fața foii de hârtie...” În acest moment, în Ceainăria a intrat Juju Ionescu, actorul. Era în pantalon subțire, de culoare bej, cămașă, șapcă pe cap și un sacou, îndoit pe mâna stângă. Salută și ne strânge mâna, nedându-mi posibilitatea să fac prezentările. Îl privește lung pe Gimi și exclamă, în timp ce-i strângea mâna: „Fiule, dacă-ți lași o mustăcioară și țcălie, ești leit Trotsky! Ia zi, tovarășe, ce mai faci?” Câteva secunde m-am relaxat, am crezut că cei doi se cunosc și nu voi mai fi nevoit să-i explic lui Juju cum de m-am procopsit cu un amic așa straniu. Gimi mă privește mirat și atunci am realizat că nu se cunosc. Am lămurit lucrurile, făcând prezentările: „Juju, el e Gimi, l-am cunoscut de curând, este socialist și îndrăgostit de Panait Istrati! Gimi, dânsul e Juju Ionescu, actor, înamorat de Hemingway, Esenin, Jazz și de lumea liberă.” Juju, ca de obicei, juca tare, fără să mai apuc să spun ceva, îl ia pe Gimi la întrebări: „Fiule, ești interesant, zi repede, chiar te pricepi la Ceainăria Istrati? Ia zi, ești membru de partid? Fumezi?, hai la țigară!” Ne aprindem țigările în fața Ceainăriei, Juju îl privește pe Gimi șerpește, cu ochii micșorați; luat repede, începe să răspundă, oarecum intimidat: „Nu sunt membru de partid, dar voi fi. Panait îmi este drag, chiar și dezamăgirile lui sunt grozave, au stil...” „Grăiești bine, fiule, și te înțeleg, ești copil din popor, crezi în paradisul proletariatului! Numai că, scumpule, drumul spre acest iluzoriu paradis poate fi numit evanghelia sângelui. Ia, zi, ce învârți, ești securist, ciripitor?” Gimi a rămas perplex, aproape că nici nu înțelegea ce a fost întrebat. În ceea ce mă privește, despre informatori, turnători, mă avertizaseră și Tata, și dl. Cincă, ambii îmi explicaseră care este comportamentul după care îi poți recunoaște. Tânăr fiind, mai uitam de astea și priveam lumea cu încredere. Cu timpul, mi-am dat seama că suspiciunea și teama au fost instrumentele cele mai eficace ale regimului, că ele au zădărnicit coagularea unei revolte. Gimi s-a făcut palid, nu roșu, și cred că asta l-a încredințat pe Juju că are în față doar un om naiv. Așa că a continuat să ne vorbească despre Istrati, pe mine chiar uimindu-mă; e drept, îl cunoșteam doar de 2 ani și nu-mi trecuse prin cap că ar fi putut fi interesat de socialism și comunism, deși trăise anii stalinismului. Juju era un boem desăvârșit, un occidental rătăcit într-o țară comunistă, un rebel care în universul lui imaginara umbra pe străzile Paris-ului și ale altor capitale celebre, pe unde se perindau eroii cărților pe care le citea. „Copii, a continuat, Panait a stat în URSS mai bine de un an și a venit dezamăgit, în lagărele de reeducare a nobilimii a găsit doar coji umane, nu o omletă veritabilă. Omul a avut conștiință și, spre deosebire de comuniștii francezi, a mărturisit în „Spovedania unui învins”, pentru care a fost repudiat și considerat omul „Siguranței”, mai ales după ce a publicat în „Cruciada românismului”, o publicație finanțată de Malaxa și condusă de Stelescu, exclusul din Legiune, de Căpitan! În schimb, în fața crimelor din URSS, dragii mei Isaac Babel și Ehrenburg au tăcut, dar ce vocali s-au arătat după ce le-a murit Tătuca Stalin! Ce știți voi, pentru niște ziare vechi, din epocă, și „Spovedania unui învins” era să fiu exmatriculat din liceu!” De la Ceainăria Ceainărie ne-am mutat la berăria „Zimbru”, unde am mai tainit preț de două halbe. Ne-am despărțit fără să mai stabilim vreo întâlnire.

Peste o lună l-am reîntâlnit pe Gimi la „Biblioteca județeană” - citea *Anti-Dühring*, capodopera lui Engels! Era îmbrăcat tot ca un proletar. Am fumat câte o țigară și ne-am spus chestii convenționale. În toamnă a venit de câteva ori la cenaclu, a stat cuminte, ascultând cele citite și luările de cuvânt. Spre iarnă, după o ședință de cenaclu mi-a dat o povestire întinsă pe vreo 12 pagini, cu scris frumos, de mână. Era o poveste întortocheată despre căință, intitulată „Iadeș”, cu oarece volute în sentimentul religios. La următoarea întâlnire i-am spus că ar putea s-o citească, cu condiția să fie pregătit pentru critici aspre. A refuzat. Din acel moment nu ne-am mai văzut. Treceau anii și uneori mă întrebam unde a dispărut straniul personaj. În 1982 l-am reîntâlnit în holul Palatului culturii; abia de l-am recunoscut - avea un barbișon bine potrivit și de data asta purta un costum retro, din stofă scumpă, asortat cu cămașa, cravata și pantofii, veritabil aristocrat, ce mai! „Gimi, l-am strigat, tu ești?” „Salutare, distinse domn, acum sunt Gregoire!” Cunoștința mea trecuse de la comunism la capitalism! Îmi venea să râd în hohote, dar m-am abținut! A mers în sala de lectură și a predat volumul unei enciclopedii în limba franceză, pe care o consultase. M-a invitat la restaurantul „Hotelului Muntenia”, am mâncat, am băut un vin bun, cafea și coniac fin. Se transferase cu serviciul la București, absolvise politehnica și prinsese un post bun într-un minister. Mergea la teatru, la operă, viziona filme bune la Cinematecă, pe Eforie, citea cărți bune, era la curent cu noile apariții, mergea la lansările de carte, la vernisaje, citea toate revistele literare, frecventase și cenaclurile bucureștene, dar nu-și făcuse prieteni în lumea culturală. „Eu recuperez, i-am spus, citesc Adorno, Habermas, Lukacs și alți marxiști!” „Dragule, mi-a zis, eu am traversat un fel de criză de identitate și, născut fiind într-o familie săracă, am crezut că locul meu este alături de clasa muncitoare! Probabil că te întrebi cum s-a petrecut schimbarea mea? A fost ca un noroc picat din cer! Tata s-a trezit la ușă cu o rudă îndepărtată, un fel de unchi, și cum nu avea moștenitori mi-a donat o casă în București, mașina, un Renault, și o frumoasă sumă de bani. Pare ca în romane, așa-i? Prietenul nostru, actorul, ce mai face, cum dăm de el?” „Păi, zic, mergem la Ceainărie, batem barurile, poate, poate!” „Haidem, a zis, făcând semn ospătarului pentru a plăti. Pe Juju l-am găsit în grădina de vară a restaurantului „Argeș” - era la o masă cu prozatorul Marin Tudor și nenea Leonard, contabilul boem, care în timpul liber citea, ori cânta la flaut și clarinet, cânta chiar și în ansamblul de la Casa Armatei. Nenea Leonard - un om cu totul special, timid ca o panseluță, cum îl alinta Juju. Despre reclusiunile lui și reintrările în lume voi povesti în episoadele viitoare. Până atunci, îi punem o fotografie din colecția de amintiri a lui Tită Titus Maxus.

Peste o lună l-am reîntâlnit pe Gimi la „Biblioteca județeană” - citea *Anti-Dühring*, capodopera lui Engels! Era îmbrăcat tot ca un proletar. Am fumat câte o țigară și ne-am spus chestii convenționale. În toamnă a venit de câteva ori la cenaclu, a stat cuminte, ascultând cele citite și luările de cuvânt.

litere

Premiul I și Premiul Revistei „Argeș” la Concursul „Marin Preda” - 2016

CRITICA LITERARĂ LA „SECTORUL PORCINE”

Păi, ai noștri nu ți-ar fi citit nici „faptu’ divers” din „Scânteia”, ce, avea timp? Da’ așa potrivise ăia de la Securitate trebile, să zică că niște țărani cooperatori, mari amatori de cărți de citit, fusese dați peste cap de romanu’ scris de ăla... În orișice caz, ca să nu rămâi prost, po’ să-ți zic că cartea aia nu era rea deloc. Nu era ea o capodoperă universală, da’, orișicât, spunea lucruri cinstite și ne descria destul d-apropiat dă realitate, cu bune și cu rele. Mă rog, mai mult cu rele, că d-aia cred că l-a și luat ăia la ochi pe autor... uite, am un lipsus, nu-mi vine-acuma numele lui, ceva cu Bisericanu...

„Ce persoană, în afară de membrii familiei, vă amintiți cel mai bine din copilărie?”

Toderaș Tometeu,
30 de ani, instalator,
fost student, alcoolic:

Dom’le, bună-ntrebare mi-ai pus, ia loc aci pă scaunu-ăsta și pune-o sticlă dă fetească lângă reportofonu-ăla, să nu mi se us’ce gura cât îți povestesc. Stai așa, nu deschide aparatul, că tre’ să mă duc pân’ la vecinu’ Costică, și-ntre timp îmi reglez și io gramatica și pronunția dă oraș, să nu zici că n-am făcut și io măcar liceu’...

Păi... era așa: vâru’ Fică și cu frate-su Nae... da’ stai așa, c-ai zis că ăștia din familie nu se pune. Atunci, în cazul-ăsta, n-am pe care să ți-l zic decât pe nea Grigore Poștașu. ăsta era omu-ăl mai interesant de la noi din sat, cân’ eram io copil, că de la el puteai să afli toate știrile și bârfele și noutățile. A, nu, nu că ne-aducea „Scânteia” și „România liberă”, alea era vax! Orișicum, nu citeam din ele decât știrile sportive și p-alea internaționale, ne plăcea că dădea acolo fel de fel de nume de care habar n-aveam, da’ așa ne făceam și noi o cultură ș-apoi ne jucam fazanu’ pe capitalele lumii! Plus „faptu’ divers”, că ne plăcea când citeam despre ăia care făcea acte infracționale-n contradicție cu etica de partid și de stat, ni se părea că era niște eroi, ca ăia din Vestu’ Sălbatic, și nici noi nu eram prea departe de ei... Discursurile lu’ Ceaușescu nu ne mai interesa demult, eram noi pionieri și șoimii patriei și știam că el era, într-un fel, tăticuțu’ nostru, la toți, da’ ne dădeam seama că se cam repeta-n discursurile-alea și mai și mânca destul căcat în ele.

Da’ nu d-asta era-nteressant nea Grigore, că ne-aducea ziarele. Pentru noi, ăia micii, el era ca un fel de telecinemateca, albumu’ duminical și fotbal minut cu minut într-un singur om! Îl ascultam cu gurile căscate cum ne-nvăța to’ felu’ de prostii, poiezii patriotice, zicea el, dă Victor Eftimiu și Elena Fărăgăoz, pline de cuvinte porcoase, întâmplările mai după dindos din sat și, în general, cam tot ce voiai să afli. Oricum, dacă voiai să știi cam ce făcuse cutare cu cutărească, de când și până când, unde și de ce - ca la voi, la ziar... - cu nea Grigore trebuia să stai de vorbă. Nu știu cum făcea, da’ el putea să afle orice, chiar și secrete de stat!

Uite, cum a fost cu cuvântarea lu’ nea Ioncică Schiopu. Fusese o ședință secretă la Căminul Cultural, numai invitați grei, de la județ și de la capitală, din sat nu-i primise decât pe câțiva, aleși pe sprânceană: învățătorul Marinescu, membru de partid, om serios, cu familie grea - avea opt copii! - apoi Vasile Bunde, președintele de la ceapeu, Ghiță-primarul, un activist de partid, cum era p-atuncea, un puturos bun de gură de prin Mizil, era măritat cu asistenta de la dispensarul din sat, doctoru’ veterinar Poienaru și... nea Ioncică Schiopu, veteran de război, de unde se-ntorsese fără piciorul stâng, și vechi lucrător la „sectoru’ porcine” din ceapeu. De ce doar ăștia? Păi, io zic că d-aia, că era oameni de-ncredere, nu vorbea - mormânt! - și treaba era serioasă, vreo șase „băieți cu ochi albaștri” patrula prin jurul Căminului... Ce se-ntâmplase?

Scrisese unu’ de la oraș, un ofițer, ceva, din ce-auzisem noi, de carte despre țărani români, și ăștia de la noi cică s-ar fi simțit jigniți de felu-n care descria ăla acolo satu’ nostru și-l chemase pe scriitoru-ăla la o discuție

tovărășească-n sat pe marginea cărții. Așa zicea, cel puțin, ăia de la Securitate, că era vorba de satul nostru. Nici vorbă! Am citit și io cartea aia, după Revoluție-acuma, și n-avea nicio treabă comuna noastră cu aia din carte. ăia acolo era pe malul Dunării, de unde Dunăre la noi? Citiseră ai noștri cartea aia? Ei, aș, da’ de unde?... Păi, ai noștri nu ți-ar fi citit nici „faptu’ divers” din „Scânteia”, ce, avea timp? Da’ așa potrivise ăia de la Securitate trebile, să zică că niște țărani cooperatori, mari amatori de cărți de citit, fusese dați peste cap de romanu’ scris de ăla... În orișice caz, ca să nu rămâi prost, po’ să-ți zic că cartea aia nu era rea deloc. Nu era ea o capodoperă universală, da’, orișicât, spunea lucruri cinstite și ne descria destul d-apropiat dă realitate, cu bune și cu rele. Mă rog, mai mult cu rele, că d-aia cred că l-a și luat ăia la ochi pe autor... uite, am un lipsus, nu-mi vine-acuma numele lui, ceva cu Bisericanu... și cam exagera el cu limbajul porcinos, da’, în rest, era o chestie valabilă, plină de mizerii și spurcăciuni, că mă și mir cum de nu s-a apucat niciunu’ din regizorii-ăștia noi,

bicicletă! ăla, scriitoru’, săracu’, era și el prezent, stătea la prezidiu, dărâmat între doi ștabi dă la oraș, să vedea pă ei că era ceva mari, cu funcție... și-amândoi să uita la scriitoru-ăla cu așa o scârbă... ca la un găinaț dă rață leșască.

„Cân’ a treminat Ghiță cu bălăcăreala, scriitoru-a dat să zică și el ceva, da’ ăia doii nu l-a lăsat. L-a tras dă mâneacă ș-a-nceput să-l toace-amândoi la cap cu șopteala, zici că era venveritele-alea dă la „Gala desenului animat”, șopa-șopa, șopa-șopa-n urechile lui, și din dreapta, și din stânga. ăla, săracu’, s-a dărâmat și mai mult în scaun și n-a mai zis nici „păs”. Asta, pă mine m-a cam înervat, că io n-am văz’t în viața mea un scriitor în viu, ș-aș fi vrut și io s-aud cam ce poa’ să dea din el unu’ din specia asta... Ș-apoi, dacă omu-a făcut o carte și tu vii și zici că-i proastă dă pute - păi, lasă-l și pă el să vorbească, să și-o prezinte, că poate n-ai înțeles tu bine ce-a vrut să zică-acolo... și cine poa’ să te lămurească mai bine decât ăla de-a făcut-o?... Și dacă tot nu-ți place și nu-ți place - n-o mai citi! Ia d-aci „Scânteia”

de-a speriat Franța, s-o facă film: păi, după cartea aia, poți să tragi la scene d-alea cu bețivi tuberculoși, veceuri în fundu’ curții și d-ăia care-și plimbă lingura prin ciorbă pân-o acrește, să se sature și-America!

Ei, și d-aia era secretoșenia aia pe lângă Căminul Cultural. Noi auzisem câte ceva de pe la lume, ne făcusem mai mari pe-atunci, și io cu vâru’ Fică și câțiva puradei mai răsăriți din Țigănia Nouă muream de curiozitate să aflăm ce făcea ăia acolo. Da’ degeaba ne-am învățit noi pe lângă Cămin, „băieții cu ochi albaștri” nu ne-a lăsat nici să ne-apropiem. Noroc cu nea Grigore: s-a-nfipt într-un vlăjgan d-ăla, i-a zis c-are de predat o telegramă urgentă de la București primarului și-a intrat fără să-l mai aștepte p-ăla să bleștească ceva. Și peste vreo săptămână ne-a povestit și nouă:

„Bă, să mi-i fi văzut p-ăia adunați acolo-n păr... o frumusețe! Tot Căminu’ era plin ochi! A umplut sala cu to’ felu’ dă băieți dă la București și după la județ, numai tineri d-ăștia cu școala dă partid la bază, doar ăia din primu’ rând era mai trecuți, oameni cu funcții dă răspundere, de! Și, nu ș’ cum s-a brodit, că, cum te-ai uita după scenă, în stânga, pă primu’ rând, era numa’ bărbați, și-n dreapta, numa’ muieri, da’ și unii, și alții - mai grași ca porcii lu’ nea Ioncică, unflați cu uruială... Io, cân’ am intrat, taman luase cuvântu’ primaru’ Ghiță, și dădea din gură mai ceva ca o moară stricată, îl bălăcărea p-ăla de scrisese romanu’, sau ce-o fi scris el acolo... zici că-i furase boii dă la

și „România liberă” și citește discursurile lu’ to’ar’șu’, să te umpli dă figuri dă stil și empitete... sau „mărețe realizări ale oamenilor muncii din fabrici și uzine și după ogoarele patriei”. Că asta zicea ei că-i deranja ăl mai tare-n cartea aia, că cum descrieseră scriitoru-n niște cuvinte cam janghinoase viața noastră dă la țară nu era prea conformă cu realitatea... Da’ ei - nu și nu! Și nu l-a lăsat.

„S-a suit pă scenă doctoru’ Poienaru, veterinaru’ nostru c-un coi lipsă, ș-a-nceput s-o facă pă sclifositu’, știți, cum să dă el mare gagicar, io zic că să credea la agățat pă Strada Mare. Bă, dacă-l auzeai p-ăla ce vorbe chisnovate scotea din el - vă luați cu mâinile dă cap! Da’... orișicum, dăgeaba să unfla-n pene doctoru’, că să vedea că nu era vorbele lui: avea niște hârtiute-n mână și-și tot belea ochii-n ele, cân’ să mai poticnea și dădea-n bălbăială...

„Ei, pân-acia a fost frumos. S-a dat și veterinaru’ jos după scenă, ăia din sală l-a aplaudat, ba chiar o grasă după rându’ din față n-are ce face și-ncepe să guițe, așa, din chiar-Doamne, „Ceaușescu-Pace!”, ș-apoi pun’te toată sala pă ceaușit și păcit, v’o cinci minute și mai bine! Bă, și io, care stam to’ma-n fund dă tot, lângă ușă, am început să-mi bătucec palmele, că era așa o atmosferă că nu-ți prea venea să te pui contra...

„Ș-apoi să urcă pă scenă nea Ioncică Schiopu. De ce l-o fi pus taman pă el să ție-o cuvântare?... întrebă-mă să te-ntreb. S-o fi